

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ศึกษากรณีข่มขืนกระทำชำเรา¹

เนติธร สมกำเนิด²

จากการศึกษาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำกรณีข่มขืนกระทำชำเรา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมา แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งทำให้ผู้ศึกษาทราบว่าแต่เดิมนั้นโทษทางอาญาของประเทศไทยจะให้ความสำคัญกับโทษทางอาญาที่มีลักษณะที่มีลักษณะที่ทารุณโหดร้ายเพื่อแก้แค้นทดแทนเช่น ประหารชีวิต ลงโทษทางร่างกายให้เจ็บปวด เป็นต้น หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 ราชทัณฑ์ไทยจึงได้พัฒนาการเข้าสู่ยุคปัจจุบันมีการกำหนดนโยบายอาญาและปฏิบัติให้สอดคล้องกับภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและตามหลักการของอารยะประเทศยิ่งขึ้น โดยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติราชทัณฑ์กำหนดหลักการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้เป็นไปอย่างสอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องขององค์การสหประชาชาติ โดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนและมุ่งในเรื่องการฟื้นฟูอบรมแก้ไขผู้กระทำความผิดให้กลับตนเป็นพลเมืองดีต่อไป และแนวคิดหลักการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาซึ่งมีวัตถุประสงค์รักษาสังคมให้เกิดความเที่ยงธรรม สงบสุข และความปลอดภัย ด้วยการรักษาความปลอดภัยสาธารณะ บังคับใช้กฎหมายและคุ้มครองสิทธิประชาชน แนวคิดเกี่ยวกับหลักสิทธิมนุษยชนโดยมาตรการที่จะนำมาใช้ในการเพื่อที่จะคุ้มครองสังคมหรือเพื่อจะป้องกันไม่ให้มีเหตุการณ์การกระทำความผิดซ้ำของผู้กระทำความผิดอุกฉกรรจ์ที่ใช้ความรุนแรง หรือความผิดเกี่ยวกับเพศต้องดำเนินกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ปัจจุบันประเทศไทยแม้จะมีโทษทางอาญาตามมาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายอาญาที่ใช้ลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดแต่ก็ไม่สามารถที่จะยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำขึ้นอีกและเมื่อได้รับการจำคุกจนพ้นโทษแล้วจะได้รับการปล่อยตัวสู่สังคมโดยอิสระถึงแม้จะมีการติดตามจากเจ้าพนักงานตำรวจหรือฝ่ายปกครองบ้างแต่ก็ไม่มีสภาพบังคับเป็นกฎหมายและไม่

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ศึกษากรณีข่มขืนกระทำชำเรา โดยมีที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์รล เถิงวิทยา และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ประเทือง ธนิยผล และ รองศาสตราจารย์อุพร วงศ์ทองสรรค์

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

มีประสิทธิผลในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ โดยเฉพาะความผิดเกี่ยวกับเพศ เช่น ข่มขืนกระทำชำเรา พราศุ์ยัวร์ เป็นต้น ผู้กระทำความผิดเหล่านี้ส่วนหนึ่งยังมีความเสี่ยงที่จะไปกระทำความผิดอีกครั้งที่ใช้ ความรุนแรงซ้ำในรูปแบบเดียวกันหรือรูปแบบใกล้เคียงกัน ประเทศไทยยังขาดกฎหมายเพื่อป้องกันการ กระทำความผิดซ้ำของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศหรือความผิดอีกครั้งที่ใช้ความรุนแรง โดยเฉพาะ อย่างยิ่งการกำหนดให้มีการเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษ หรือการคุมขังภายหลังพ้นโทษ ขณะนี้ร่างกฎหมาย ฉบับนี้ยังไม่ได้มีการประกาศใช้ แต่อยู่ในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร โดยผลการพิจารณาของสภา ผู้แทนราษฎรในวาระที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการการ คือในคราวที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรในวันพุธที่ 2 กุมภาพันธ์ 2565 ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติในวาระที่หนึ่งรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติ มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. ... (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ) และร่างพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของผู้กระทำความผิดอีกครั้งที่ใช้ความ รุนแรง พ.ศ. .. (นางสาวพัชรินทร์ ชำศิริพงษ์ กับคณะเป็นผู้เสนอ) ด้วยคะแนนเสียง 278 เสียง ไม่รับหลักการ 1 เสียง งดออกเสียง 1 เสียง และไม่ลงคะแนนเสียง 7 เสียง และมีมติต้องคณะกรรมาธิการวิสามัญ จำนวน 25 คน เพื่อพิจารณาในวาระที่สอง ขึ้นคณะกรรมาธิการ โดยถือเอาร่างพระราชบัญญัติของคณะรัฐมนตรีเป็น หลักในการพิจารณากำหนดการแปรญัตติภายใน 7 วัน

จากข้อเท็จจริงและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทำให้เห็นได้ว่าร่างพระราชบัญญัติมาตรการ ป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. มีประเด็นปัญหากรณี ข่มขืนกระทำชำเรา 4 ประการ สรุปได้ดังต่อไปนี้

ประเด็นปัญหาประการแรก เรื่องการกระทำความผิดที่อยู่ในบังคับของร่างพระราชบัญญัติมาตรการ ป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรงที่มาตรา 3 บัญญัติว่า “พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับแก่การกระทำความผิดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 276 มาตรา 277 มาตรา 278 มาตรา 279 มาตรา 280 มาตรา 283 มาตรา 284 มาตรา 288 มาตรา 289 มาตรา 290 มาตรา 297 มาตรา 298 มาตรา 313 แห่งประมวลกฎหมายอาญา” แต่ไม่ได้บัญญัติไว้ชัดเจนว่าให้รวมถึงผู้กระทำความผิดที่กฎหมาย กำหนดในลักษณะของกรณีที่เป็นตัวการในการร่วมกันกระทำความผิดข่มขืนกระทำชำเราด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากลักษณะของการเป็นตัวการร่วมคือการเจตนาร่วมกันกระทำความผิดตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปเพราะการจะ เป็นตัวการย่อมต้องเป็นการกระทำโดยเจตนา ซึ่งลักษณะของตัวการก็มาจกสาเหตุแห่งการกระทำความผิด ของผู้กระทำความผิดและมีการแบ่งหน้าที่กันที่จะกระทำความผิด ล้วนแต่มีสาเหตุมาจากการกระทำโดยการ ใช้ความรุนแรงซึ่งเป็นสาเหตุภายในตัวของผู้กระทำความผิดที่มีความร้ายแรงเหมือนกัน

ประเด็นปัญหาประการที่สอง เกี่ยวกับการดำเนินการใช้มาตรการทางการแพทย์ที่ศาลมีคำสั่งตามมาตรา 21 ที่ได้กำหนดให้ดำเนินการโดยผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมอย่างน้อยสองคนซึ่งมีความเห็นพ้องต้องกัน หากผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมเห็นว่าจำเป็นต้องมีการใช้ยา ให้กระทำได้เฉพาะเมื่อผู้กระทำความผิดยินยอม เห็นว่าหากจะใช้มาตรการทางการแพทย์ไม่ว่าจะเป็นการบำบัดทางการแพทย์ การใช้ยาหรือสารเคมีเพื่อลดความต้องการทางเพศ หรือ ยาที่ใช้เพื่อรักษาผู้ที่มีการ โรคจิตแก่ผู้กระทำความผิดนั้นยังไม่มี การกำหนดอย่างชัดเจนว่าให้แจ้งแก่ผู้กระทำความผิดถึงข้อดี ข้อเสียหรือผลกระทบต่อการใช้มาตรการทาง การแพทย์ อาจทำให้ผู้กระทำความผิดไม่ยินยอมที่จะใช้มาตรการทางการแพทย์แต่ยอมที่จะรับโทษทาง อาญาตามคำพิพากษาและทั้งนี้มาตรา 21 ไม่มีการกำหนดเอาไว้ว่าหากผู้กระทำความผิดไม่ยินยอมจะต้องรับ โทษอย่างไร ซึ่งจะทำให้ไม่สามารถที่จะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ

ประเด็นปัญหาประการที่สาม เกี่ยวกับมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษตามร่าง มาตรา 22 ที่ไม่มีการกำหนดให้ผู้เสียหายมีบทบาทเข้ามามีส่วนร่วมในการยื่นข้อสังเกตหรือความคิดเห็นไป ที่ศาลในกระบวนการพิจารณาคำสั่งเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษ ซึ่งหากทำให้ผู้เสียหายเข้ามามีส่วนร่วมใน ขั้นตอนนี้จะทำให้เป็นการทบทวนคำสั่งดังกล่าว ทั้งสามรถที่จะกำหนดมาตรการเฝ้าระวังภายหลังพ้นโทษ ได้สัดส่วนต่อนักโทษเด็ดขาดเฉพาะบุคคลและไม่เกิดการตีตราต่อบุคคลอันจะเป็นสาเหตุอย่างหนึ่งให้เกิด การกระทำความผิดซ้ำ ดังกล่าวนี้อาจสามารถป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในภายหน้าได้และเป็นไปตาม เจตนารมณ์ของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้

ประเด็นปัญหาประการที่สี่ กรณีแรกเกี่ยวกับมาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษในมาตรา 32 ที่มีการ กำหนดว่าศาลอาจสั่งให้ใช้มาตรการคุมขังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษโดยมีกำหนดระยะเวลาที่จำเป็น เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้นั้นกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งต้องไม่เกิน 3 ปีนับแต่พ้นโทษ ซึ่งมีระยะเวลาที่น้อยไป เนื่องจากหากว่าเป็นกรณีผู้กระทำความผิดทางเพศที่เกิดจากสาเหตุความผิดปกติทางจิต หรือ โรคจิต ระยะเวลารักษาย่อมจะใช้เวลาไม่น้อยกว่า 3 ปีหรือในบางกรณีมากกว่านั้น จึงสมควรที่จะเพิ่มหรือขยาย ระยะเวลาและกรณีสองในมาตรา 34 วรรคสอง ควรที่จะมีการกำหนดระยะเวลาทบทวนคำสั่งที่เข้มข้นขึ้น และถี่ถ้วนเพื่อให้ได้มีการปรับ แก้ไขระยะเวลาให้เหมาะสมเป็นรายบุคคลกับพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป อันจะสามารถทำให้ป้องกันการกระทำความผิดซ้ำและคุ้มครองสิทธิของผู้ที่ถูกคุมขังภายหลังพ้นโทษ

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวมาตรการเกี่ยวกับการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำกรณี ข่มขืนกระทำชำเราตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาพบว่ามีข้อเสนอแนะ คือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่อยู่ในบังคับตามร่างพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการ กระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ...มาตรา 3 มีข้อเสนอแนะ คือ

จากร่างพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้
ความรุนแรง พ.ศ.มาตรา 3 จากเดิมที่บัญญัติว่า

“พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับแก่การกระทำความผิดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 276 มาตรา 277 มาตรา
278 มาตรา 279 มาตรา 280 มาตรา 283 มาตรา 284 มาตรา 288 มาตรา 289 มาตรา 290 มาตรา 297 มาตรา
298 มาตรา 313 แห่งประมวลกฎหมายอาญา”

ให้มีการบัญญัติมาตราเพิ่มไว้เป็นในมาตรา 3/1 ดังนี้

“การกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งในตามระบุไว้ในมาตรา 3 ให้รวมถึงบุคคลที่เป็นตัวการ
ร่วมกันกระทำความผิดตามมาตรา 83 แห่งประมวลกฎหมายอาญาด้วย”

2.ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการใช้มาตรการทางการแพทย์ที่ศาลมีคำสั่งตามมาตรา 21 มี
ข้อเสนอแนะ คือ

แก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศ
หรือที่ใช้ความรุนแรง มาตรา 21 จากเดิมที่บัญญัติว่า

“มาตรการทางการแพทย์ที่ศาลมีคำสั่งตามมาตรา 19(1) ให้ดำเนินการโดยผู้ประกอบวิชาชีพเวช
กรรมอย่างน้อยสองคนซึ่งมีความเห็นพ้องต้องกัน หากผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมเห็นว่าจำเป็นต้องใช้ยา ให้
กระทำได้เฉพาะเมื่อผู้กระทำความผิดยินยอม”

แก้ไขเพิ่มเติมโดยให้เพิ่มข้อความในมาตรา 21 ในวรรคหนึ่ง ดังนี้

“มาตรการทางการแพทย์ที่ศาลมีคำสั่งตามมาตรา 19 (1) ให้ดำเนินการโดยผู้ประกอบวิชาชีพเวช
กรรมอย่างน้อยสองคนซึ่งมีความเห็นพ้องต้องกัน หากผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมเห็นว่าจำเป็นต้องใช้ยา
จะต้องมีการแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้ยา ข้อดี ข้อเสีย และผลข้างเคียงที่เกิดจากการใช้ยา ให้กระทำ
ได้เฉพาะเมื่อผู้กระทำความผิดยินยอมเป็นหนังสือลายลักษณ์อักษร กรณีไม่มีความยินยอมที่จะรับยาต้องได้รับ
โทษตามที่ศาลพิพากษาโดยจะไม่ได้รับประโยชน์อื่น ๆ ใดอันจะเป็นผลให้ผู้กระทำความผิดได้รับการปล่อย
ตัวก่อนกำหนดในคำพิพากษา”

3. ปัญหาเกี่ยวกับการพิจารณาคำสั่งในกระบวนการมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้น
โทษมาตรา 22 มีข้อเสนอแนะคือ

แก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศ
หรือที่ใช้ความรุนแรง มาตรา 22 วรรคสาม จากเดิมที่บัญญัติว่า

“การมีคำสั่งตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลคำนึงพฤติการณ์แห่งความรุนแรงแห่งคดี สาเหตุแห่งการกระทำ
ความผิด ประวัติการกระทำความผิด ภาวะแห่งจิต นิสัย และลักษณะส่วนตัวอื่นของผู้กระทำความผิด ความ

ปลอดภัยผู้เสียหายและสังคม โอกาสในการกระทำความผิดซ้ำ การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด และความได้สัดส่วนของการใช้มาตรการที่ต้องกระทบสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องถูกบังคับด้วย”

แก้ไขเพิ่มเติมโดยให้เพิ่มความในร่างมาตรา 22 วรรคสาม ดังนี้

“การมีคำสั่งตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลคำนึงพฤติการณ์แห่งความรุนแรงแห่งคดี สาเหตุแห่งการกระทำความผิด ประวัติการกระทำความผิด ภาวะแห่งจิต นิสัย และลักษณะส่วนตัวอื่นของผู้กระทำความผิด ความปลอดภัยผู้เสียหายและสังคม โอกาสในการกระทำความผิดซ้ำ การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด และความได้สัดส่วนของการใช้มาตรการที่ต้องกระทบสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องถูกบังคับด้วย โดยให้สิทธิผู้เสียหายในการที่จะยื่นข้อสังเกตเพื่อนำมาพิจารณาประกอบดุลพินิจคำสั่งต่อศาลที่ได้มีกระบวนการพิจารณาคำสั่ง”

4. ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาในการคุมขังภายหลังพ้นโทษมาตรา 32 และระยะเวลาทบทวนคำสั่งมาตรา 34 มีข้อเสนอแนะ คือ

แก้ไขร่างพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง มาตรา 32 วรรคแรก จากเดิมที่บัญญัติว่า

“ในการพิจารณาคำร้องของอัยการตามมาตรา 29 วรรคหนึ่ง ศาลอาจสั่งให้ใช้มาตรการคุมขังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษมีกำหนดเวลาเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้นั้นกระทำความผิดซ้ำซึ่งต้องไม่เกินสามปีนับแต่พ้นโทษ”

แก้ไขเพิ่มเติมข้อความในมาตรา 32 วรรคแรก ดังนี้

“ในการพิจารณาคำร้องของอัยการตามมาตรา 29 วรรคหนึ่ง ศาลอาจสั่งให้ใช้มาตรการคุมขังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษมีกำหนดเวลาเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้นั้นกระทำความผิดซ้ำซึ่งต้องไม่เกินห้าปี นับแต่พ้นโทษและให้มีการทบทวนคำสั่งมาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษทุก ๆ สามเดือน นับแต่วันที่ศาลได้มีคำสั่งให้ใช้มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ”

เมื่อได้มีการแก้ไขตรามาตรา 32 แล้วจึงสมควรที่จะแก้ไขมาตรา 34 วรรคสองในกรณีเรื่องของระยะเวลาพิจารณาคำสั่งที่พฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป จากเดิมที่บัญญัติว่า

“ในกรณีที่พฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป หรือเมื่อครบกำหนดหกเดือนนับแต่วันที่เริ่มมีการคุมขังภายหลังพ้นโทษและในทุกรอบหกเดือน ให้คณะกรรมการพิจารณากำหนดมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำพิจารณาเสนอความเห็นต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณายื่นคำร้องต่อศาลให้มีคำสั่งแก้ไขเพิ่มเติมลดหรือขยายระยะเวลา หรือยกเลิกคำสั่งคุมขังภายหลังพ้นโทษหรือเปลี่ยนคำสั่งคุมขังภายหลังพ้นโทษเป็นคำสั่งเฝ้าระวังแทนก็ได้”

แก้ไขเพิ่มเติมข้อความในมาตรา 34 วรรคสอง ดังนี้

“ในกรณีที่พฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป หรือเมื่อครบกำหนดสามเดือนนับแต่วันที่เริ่มมีการคุมขัง ภายหลังพ้นโทษและในทุกรอบสามเดือน ให้คณะกรรมการพิจารณากำหนดมาตรการป้องกันการกระทำ ความผิดซ้ำพิจารณาเสนอความเห็นต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณายื่นคำร้องต่อศาลให้มีคำสั่งแก้ไขเพิ่มเติม ลดหรือขยายระยะเวลา หรือยกเลิกคำสั่งคุมขังภายหลังพ้นโทษหรือเปลี่ยนคำสั่งคุมขังภายหลังพ้นโทษเป็น คำสั่งเฝ้าระวังแทนก็ได้”

เอกสารอ้างอิง

เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์. กฎหมายอาญา ภาคความผิด เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: บริษัท
กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด, พิมพ์ครั้งที่ 6, 2557.

ปกป้อง ศรีสนิท. แนวทางการปรับปรุงกฎหมายเพื่อป้องกันอันตรายจากผู้กระทำ
ความผิดหรือผู้พ้นโทษที่มีพฤติการณ์เป็นภัยต่อสังคมระยะที่ 1. วารสาร
นิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีที่ 50 ฉบับที่ 4 พ.ศ.2564.

ภัทรวรรณ ทองใหญ่. อาชญวิทยาและทัณฑวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2562.

อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ. ทฤษฎีอาญา ทฤษฎีโทษ และกระบวนการขึ้นพื้นฐาน.
กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2562.